

Nom vulgar: Variada, Tarragona, Menorca; Sarg, Barcelona; Barada, Costa de Llevant.

Sargus Rondeletii, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Sargus sargus*, Riss.; *Sparus sargus*, Riss.; *Sargus Rondeletii*, CBp., Günth., Canestr., *Sargus raucus*, Geof. St. Hil.; *Sparus variatus*, Bonnat., Lacep.; *Sparus*, Bell.

Nom vulgar: Sard, Tarragona, Menorca; Sarg, Barcelona.

Sargus vetula, CBp.

Syn.: *Sargus vetula*, Günth., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Scarus onias Rondeletii*, Willugh.; *Scarus*, Rond.

Nom vulgar: Sard, Tarragona.

Especie nova per Catalunya. Rara.

Sargus annularis, Geof. St. Hil.

Syn.: *Sargus annularis*, CBp., Günth., Canestr., Guichen., Cuv. et Valenc.; *Aurata annularis*, Riss.; *Sparus haffara*, Ris.; *Sparus sparalus*, Lacep.; *Sparus smarís*, Brunn.; *Sparus annularis*, Linn., Del.

Nom vulgar: Esparral, Esparralló, Pinta, Tarragona, Esparral, Esparrai, Barcelona, Menorca.

Sobre nadiu a Catalunya

Pel catàlech publicat fá poch per el senyor Tomás (1), podém molt be tenir tots els datos referents als jaciments de

(1) Tomás (LL).—Minerals de Catalunya.—1910.

minerals de Catalunya. Y, per aquella memoria, sabem que la major part de sofres recollits á Catalunya son éflorescents; resultant de la descomposició d'elements pyritosos que oxydantse pèls agents atmospherics, ajudats per l'humitat, deixen lliure el sofre; d'aytal naturalesa son els sofres citats al Figaró, St. Climent del Llobregat, Sta. Creu d'Olorde, Samalús, Ribes, Civis, etc., com també s'en troben en éfloreescencies dins les mines de carbó de Sant Joan de les Abadesses (Surroca).

Tots aquets sofres no podem pas considerarlos com á nadius, tota vegada qu'ells son resultat d'una ulterior reacció química. No obstant, son dignes de mencionarse, com á rareses mineralògiques els exemplars provinents dels Pyreneus d'Olot en grans aglutinats, ab quarç y mispickel que 's conserven en el Museu de l'Academia de Ciències; el de Sant Felú de Guixols ab molibdenita, com també el citat per el Dr. Almera, recollit a Montjuich; y per ultim el citat per D. Lluís M. Vidal, recollit á Gerri de la Sal, provincia de Lleyda (1).

Donchs be, l'objecte de la nota present es pera donar á conèixer d'un modo particular, les condicions en que-s presenta'l sofre nadiu d'aquesta última localitat; per esser, sens dupte, l'únich sofre que podem considerar com á corresponent á una formació natural del terreny; aduch, que fá cambiar el concepte que, referent al sofre nadiu en nostre península, se tenia format el malograt Dr. Calderón.

A tres quarts de Gerri de la Sal, seguint aygues avall del Noguera Pallaresa, y trencant per la riera que hi aflueix per l'esquerra, hi ha l'anomenat molí de Romayó. Els terrenys corresponen al Triassich superior en llur major part; mil voltes revols per la geodínamica, qui d'un modo especialíssim va actuar en aquella localitat, quand pèls arrugaments post-Triassichs resurgiren abundoses erupcions ophítiques, trencant y refundint els estrats. Es difícil assolir, ab claretat, una idea general de com se revolcaren y compenetraren, incluintse els estrats primaris ab els del Triassich; esqueixantlos les erupcions d'Ophita, que hi son abundoses.

Com un efecte secundari d'aquella antiga volcanisació, jo crech, que poden esser formats els sofres que 's troben en una

(1) Vidal (Ll. M.).—*Geología de la Provincia de Lerida*. Bol. de la Com. del Mapa Geol. de España. Tomo 2.º, pla. 295.

dolomia ferruginosa, aflorant en un turó, qui per la part de ponent, se presenta á la vista del Molí de Romayó.

Els estrats de les rodalies son de margues y arenisques rogenques del Keuper, ab algú cristall bipyramidal de quarç y quelcom de guix; son en general més ó menys guixoses. La roca dolomítica qui conté el sofre apar esser del Muchelkal superior, emprò que per els agents eruptius ha suffert una pseudometamorphisme.

Per dessota d'aquests estrats, á grands profunditats, al aixecarse la temperatura y al traspassarlos la lava ofítica, allavors descompondria els sulfurs y sulfats; reduhint la roca á dolomita ferrígena, donant lloch á véres sulfatares, de les quals les vapors s'escaparien per mitj les esquerdes de la meteixa roca; depositantse 'ls vapors sofrosos y altres, en les esquerdes més properes á la superficie, ahont la temperatura hi seria més baixa. Per això, que 'l sofre 'l veyém com omplena esquerdes, acompanyantho altres cristallets blanquinosos, corresponents á diferents elements mineralisadors.

Aquest es l'origen probable d'aquell sofre. Per lo que té una gran transcendencia tota vegada que el Dr. Calderón en sa obra (1) afirma que tots els minerals de la Península son sedimentaris, y que els més importants encaixen en les margues guixoses y betuminoses corresponents al Miocénich, essent les de *Libros*, *Hellin* y *Lorca* les que s'aprofitan industrialment (2). Per lo tant el jaciment de sofre del Romayó, es sens dupte l'únich cas que nosaltres podém considerar com á formació indirecta de les erupcions ophítiques secundaries que en les vessants pyrenenques tingueren gran influencia.

Aquest sofre fou objecte d'algunes tentatives pera aprofitaments industrials, que no rendiren pas resultats positius pera una amplia explotació; emprò que mineralógicamente, no deixa de tenir sa importancia, per lo que ha motivat la nota present.

M. FAURA Y SANS.

(1) Calderón (S).—*Los Minerales de España*, tomo I, pl. 40.

(2) Ganyadeix.—*No tiene representación en la Península el cuerpo de que nos ocupamos, en verdaderos volcanes, el cual recibe entonces la denominación impropia de azufre nativo.*